

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrası

Bakalavr hazırlığı üçün

**BEYNƏLXALQ
MÜNASİBƏTLƏRİN
REGIONAL ASPEKTLƏRİ**

fənninin

P R O Q R A M I

BAKİ – 2010

Program Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrasında hazırlanmışdır.

Tərtibçilər: prof. **B.M.Abdullayev**

dos. **M.M.Quliyev**

b.m. **D.A.Cəfərova**

Redaktor: dos. **N.R.Babayeva-Vəkilova**

Rəyçilər: **prof. H.F.Cəfərov**

dos. Ə.Ə.Ələsgərzadə

Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyi Elmi-metodiki Şurasının
“Sosial-siyasi elmlər” bölməsinin
08 iyul 2010 il tarixli iclasının
qərarı ilə təsdiq edilmişdir
(9 sayılı protokol)

Proqram kursun məcmusu və tələbələr üçün əsas ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Proqram «Beynəlxalq münasibətlər» ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün nəzərdə tutulur.

Kursun məqsədi: Tələbələrin müstəqil şəkildə beynəlxalq münasibətlərin regional aspektlərini təhlil edərək, faktiki materialları öyrənməkdən ibarətdir.

Fənnin məsələləri - beynəlxalq münasibətlərin müasir qloballaşma proseslərində yeri və rolu barədə məlumat vermək, tələbələrin «region», «regionalizm» anlayışları ilə tanış etmək, regional beynəlxalq münasibətlərdə dövlətlərin yerini göstərməkdən ibarətdir, müasir dövrdə regional inteqrasiya proseslərinin əsas növləri ilə tələbələri tanış etmək, Qərb və Şərq dövlətləri, dünyanın mühüm regionları haqqında tələbələrə faktiki materiallar çatdırmaqdan ibarətdir.

«Beynəlxalq münasibətlərin regional aspektləri» fənni tələbələrin müasir beynəlxalq münasibətlər sahəsində regional aspektləri, problemlərinin əsas biliklərinə yiyələnmək və məzunların peşəkar fəaliyyəti üçün zəruridir.

(Qərb ölkələri)

Mövzu 1: Beynəlxalq münasibətlərin regional ölçüləri

Beynəlxalq münasibətlərin regional sistemləri anlayışı. Regionlar və regional sistemlər. Regional strukturlar və regional münasibətlərin strukturlaşma problemi.

Regional strukturların tipləri. Regionşünaslıq və regionanalitika. Regionşünaslıq və regional siyasət. Beynəlxalq münasibətlər sistemində regionun yeri, onun siyasi, iqtisadi və sivil xarakteristikası. Beynəlxalq münasibətlərin siyasi əsası. Beynəlxalq münasibətlərin iqtisadi əsası.

Mövzu 2: Dövlətlər və millətlərin formalaşması. Ərazi-siyasi strateqiyalar və regionların rolu

Dövlətlərin ərazi quruluşunun xüsusiyyətlərinin müqayisəsi, tarixi şərtlərin milli dövlətlərin formalaşmasına təsiri.

Qərbi Avropa dövlətlərinin ərazi-siyasi strateqiyalarının xarakterini müəyyən edən amillər.

Coğrafi sərhədlər, dil, etnos və ərazi, mərkəz-periferiya münasibətləri.

Mövzu 3: Regionlarda icra hakimiyyəti

Parlament və prezident idarəetmə forması ilə olan dövlətlərdə icraçı hakimiyyətin formalaşması. Regionlarda qubernator vəzifəsinə təyinedilmənin şərtləri.

Qubernatorların səlahiyyətləri.

Qubernatorların təyin olunması Qərbi Avropa və ABŞ-ın təmsalında.

Mövzu 4: Regionlarda qanunverici hakimiyyət

Rejonların qanunverici orqanlarının əsas funksiyaları. Leqislatura anlayışı, tərkibi, siyasi nüfuzu. Almaniyada landtaqların təyin edilməsi və müasir dövrdə onların rollarının aşağı düşməsi. Rejonial parlamentlərin əsas səlahiyyətləri.

Mövzu 5: Regional eynilik və regional siyasi mədəniyyət

Regional eyniliyin əsas elementləri. Regional siyasi partiyaların formalaşmasının kökləri. Müasir dövrdə regionların inkişafına təsir göstərən amillər. Regional siyasi submədəniyyət anlayışı.

Mövzu 6: Regional partiyalar və siyasi sistemlər

Regional partiyaların yaranması və inkişafının əsas amilləri. Etnik regional partiyalar, İtaliya liqaları, Almaniyada regional-federal partiyalar. Etnoregional partiya anlayışı. Regional partiyaların tipologiyası.

Mövzu 7: Regional partiyalar və yerli idarəetmə

Yerli və regional idarəetmə arasında əməkdaşlıq. Yerli idarəetmənin hüquq və səlahiyyətləri. Federasiya və ştatlar arasında əlaqə. Almaniya, ABŞ və Rusiyada yerli idarəetmə orqanlarının formalaşması.

Mövzu 8: Regional siyasi münaqişələr və onların həll edilməsi

Regional siyasi münaqişə anlayışı, onun yaranması və inkişafı. Etnosiyasi münaqişələr. Siyasi münaqişələrin tənzimlənməsi strategiyaları. Sesessiya, separatizm, konsosiasiya, devolyusiya və regional münaqişələrin tənzimlənməsi mexanizmləri.

Mövzu 9: Regionlarda maraq qrupları. Regional hakimiyyət və iri biznes

Regionlarda maraq qruplarının əsas funksiyaları. ABŞ ştatlarında maraq qruplarının siyasi rolunun dəyişməsi. Regionlarda partiyalar ilə maraq qruplarının münasibəti. İri biznes qruplarının təsir dərəcəsinə görə regionların tipologiyası.

Mövzu 10: Avropa inteqrasiya prosesində regionların rolu

«Avropa regionları» konsepsiyasının müxtəlif tərifləri. Avropa İttifaqında regionlararası əməkdaşlığın mexanizmi və formaları. Brüssel şəhərində yerləşən regional ofislərin əsas funksiyaları. Regionlar komitəsinin status və funksiyaları.

«Avropa regionları» konsepsiyasının reallaşmasında olunmasının problemləri.

Mövzu 11: Avropada inteqrasiya proseslərinin xüsusiyyətləri

Avropada əsas inteqrasiya birliklərinin xarakteristikası.

Avropa İttifaqının Avropada inteqrasiya proseslərinin əsas hərəkətverici qüvvəsinə çevrilməsi. Avropa birliklərinin Avropa

İttifaqına çevrilməsi. Maastrixt və Amsterdam müqavilələrinin əsas maddələri. Avropa Birliyinin problemləri və genişlənmə perspektivləri. Qara Dəniz iqtisadi əməkdaşlığı. MDB dövlətlərinin inteqrasiya prosesləri.

Mövzu 12: Müasir dövrdə Avropada münafişələrin xüsusiyyətləri

90-cı illərdə Avropada münafişələrin sayı dinamikası. Avropada münafişələrdə daxili və xarici amillər nisbəti. Avropa münafişələrinin tipologiyası. Bosniya (1992-1995) və Kosovo (1998-1999) böhranlarının səbəbləri və nəticələri.

«Deyton modeli» və Bosniya və Hersoqovinada sülhü qoruyub saxlamaq üçün aparılan əməliyyatların effektivliyi.

Mövzu 13: Avropa regionunda Rusiyanın yeri

Müasir dövrdə Rusiya xarici siyasətinin regional prioritetlərində Avropanın yeri. Avropada inteqrasiya proseslərinə Rusiyanın yanaşması. Rusiya və Avropa İttifaqı. Avropa İttifaqının genişlənməsi, Rusiya milli maraqlarının nəzərə alınması problemi. Rusiyanın ATƏT-dəki siyasəti. Rusiyanın NATO ilə əlaqələri. 90-ci illərin Balkan böhranlarında Rusiyanın siyasəti.

Mövzu 14: Müasir dövrdə beynəlxalq münasibətlərdə Avropanın yeri

«Avropa ideyası» iki dünya müharibələri arasında. İkinci dünya müharibəsindən sonra Avropanın birləşdirilməsi haqqında diskussiyalar. Avropanın qərbi və şərq arasında müxtəlifliyin xarakteri. İkinci dünya müharibəsindən sonra Avropanın regional şəraitində dəyişikliklər. Regionun «xüsusi çəkisinin» əsas xarakteristikası (iqtisadi, maliyyə, sosial, siyasi, elmi, mədəni.)

Mövzu 15: Regionlar qloballaşma şəraitində

Regionların qlobal proseslərdə iştiraki. Metropoliten (qabaqcıl) regionların qloballaşma proseslərinə adaptasiyası.

Region-dövlətlərin xüsusiyyətləri və seçilməsinin əsas meyarları.

(Şərq ölkələri)

Mövzu 1: Yaxın və Orta Şərqdə müasir beynəlxalq münasibətlər: meyllər və perspektivlər

Ərəb birliyi və sivilisasiyanın əsasları. Ərəblər, islamçılıq və islam ekstremizmi. Yaxın və Orta Şərq dövlətlərinin müasir qlobal problemləri

Mövzu 2: Yaxın və Orta Şərqdə regional münaqişələr

Regionda hərbi münaqişələr. İran-İraq müharibəsi. İraqın Küveytə qarşı təcavüzü və Fars körfəzində müharibə.

Mövzu 3: Yaxın Şərq münaqişəsi və onun tənzimlənmə yolları

Ərəb-İsrail münaqişəsi. Yaxın Şərq üzrə Madrid konfransı. İsrail-Misir arasında sülh müqavilələri (1979). İsrail regional qüvvə balansında.

Mövzu 4: Əfqanıstanda şərait: lokal və regional aspektlər

Vətəndaş müharibəsi şəraitində islam dövləti. Əfqanıstanda hakimiyyət uğrunda mübarizə.

Əsrlər astanasında vətəndaş müharibəsi.

Mövzu 5: İranın regional siyasəti

1978-1979-cu illər islam inqilabının mərhələləri. Ayətolla Xomeyni. İranın iqtisadi və sosial inkişafının «üçüncü yolu». A.Bənisadr. H.Rəfsancani və A.Hatəmi.

Mövzu 6: Türkiyə regional münasibətlərdə

İkinci dünya müharibəsindən sonra Türkiyədə siyasi mübarizə. İkinci və üçüncü respublika dövründə hakimiyyət uğrunda mübarizə. Süleyman Dəmirəl. Türkiyənin xarici siyasəti: yeni prioritetlər. Türkiyə və Rusiya.

Mövzu 7: Əlcəzairin xarici siyasəti (regional aspektlər)

Mustəqillik uğrunda mübarizə: millətçilik və islamçılıq. İslamçılığın Əlcəzairdə fəallaşması. Sadlı Bəndyedid. Müasir Əlcəzairdə islamçılıq və hakimiyyət.

Mövzu 8: Misirin ərəblərarası siyasəti

1952-ci il Misir inqilabı: xarakteri və nəticələri.
70-ci illərdə Misirdə «yeni xətt». Ənvər Sadat. Misirin inkişafının müasir mərhələləri.

Mövzu 9: Livianın xarici siyasəti (regional aspektlər)

Müstəqillikdən sonra Livianın vəziyyəti. Qəddəfi. Livianın xarici siyasəti və terrorizm.

Mövzu 10: Suriyanın ərəblərarası siyasəti

Suriyanın qeyri-stabil vəziyyəti. Hafiz Əsəd və oğlu. Suriya dövlətinin xarici siyasəti və sabillik.

Mövzu 11: İraq regional münasibətlərdə

İraqda siyasi mübarizə. İraq S.Hüseyn illərində. Diktaturanın sonu. İraq müharibələri hədudlar astanasında.

Mövzu 12: Səudiyyə Ərəbistanının ərəblərarası siyasəti

Səudiyyə Ərəbistanının iqtisadi inkişafı və ənənələri. Krallığın xarici siyasətinin əsas istiqamətləri və neft.

Mövzu 13: Kipr problemi

Kipr problemi və tanınmamış dövlətlər. Kipr icmalarının müasir vəziyyəti. Kipr ilə Avropa İttifaqının əlaqələri.

Mövzu 14: İsrailin xarici siyasəti (regional aspektlər)

Müstəqilliyin elan edilməsi. Dövlətin quruluşu: Sinay yarımadasında müharibə. Misir dövləti ilə sülh razılaşması.

Mövzu 15: Avropa-Aralıq dənizi ölkələrinin tərəfdaşlığı

Tərəfdaş münasibətlərin yaranması. Barselona prosesinin keçirilməsi. Tərəfdaş olan dövlətlərin əlaqələri. Təşkilatın proqramı, keçirdiyi tədbirlər.

Ədəbiyyat:

1. Автономов А.С, Захаров А.А, Орлова Е.М Региональные парламенты в современной России, М., 2000.
2. Смирнягин Л.В. Районы США; портреты современной Америки. М., 1987.
3. Сравнительный регионализм: Россия-Запад-СНГ. Н.Новгород, 1997.
4. Бродель Ф. Что такое Франция. Пространство и история. М., 1994.
5. Бусыгина И.М – Регионы Германии. М., 2000.
6. Бродель Ф – Время мира. М.,1992.
7. Колосов В.А, Мироненко Н.С. Геополитика и политическая география. М., 2001.
8. Голубчик М.М. Политическая карта мира. Смоленск, 1998.
9. Макарыгев А.С Регион в составе федерации: ранний американский опыт в сравнительной перспективе. Новгород, 1997.
10. Пронкин С.В, Петрунина О.Е. Государственное управления зарубежных стран. М., 2001.
11. Туровский Р.Ф. Политическая география. Москва-Смоленск. 1999.
12. Политика в регионах: губернаторы и группы влияния. М., 2002.
13. Зарубежный федерализм: организация государственной власти в субъектах федерации. М., 1996.
14. Гельман В. Стратегии региональной идентичности и роль политических элит// Региональные процессы в современной России. М., 2003.
15. Морозова Е.В. Региональная политическая культура. Краснодар, 1998.

16. Петров Н. Формирование региональной идентичности в современной России. М., 2003.
17. Дюверже М. Политические партии. М., 2002.
18. Этнические меньшинства в современной Европе. М., 1997.
19. Этнические проблемы и политика государств Европы. М., 1998.
20. Морозова Е.В. Региональная политическая культура. Краснодар, 1998.
21. Тэндой-Бурлизли А.И. Европейский национализм в контексте европейской интеграции. Доклады Института Европы. М., 1996.
22. Захаров А.А. Очерки современного федерализма. М., 2003.
23. Местные органы власти в США: организация управления и экономической деятельности. М., 1996.
24. Реформа местного самоуправления в региональном измерении. Под редакцией С.Рыженкова и Н. Винника. М., 1999.
25. Павлов Н.В. Германия на пути в третье тысячелетие.- М., 2001.
26. Володин А.В. Региональный сепаратизм: проблемы теории и практики. М., 1999.
27. Лейнхарт А. Демократия в многосоставных обществах. М., 1997.
28. Захаров А.А. Квебекские аналогии. М., 1997.

29. Туровский Р.Ф. Губернаторы и «олигархи». История отношений. М., 2002
30. Зубаревич Н.В. Изменение роли и стратегий крупного бизнеса в регионах России. М., 2002.
31. Зонтхаймер К. Федеративная Республика Германия сегодня. М., 1996.
32. Бек У. Что такое глобализация. М., 2001.

33. Бусыгина И.М. Стратегии европейских регионов в контексте интеграции и глобализации. М., 2002.
34. Макарычев А.С. Федерализм эпохи глобализма. М., 2000.
35. Клепинишев А.П. Российский эксклав в условиях глобализации. Калининград, 2004.
36. Хартия европейской безопасности (Стамбул, 19 ноября 1999 г).
37. Договор о Европейском Союзе (Маастрихт 1992г.). Европейский Союз: прошлое, настоящее, будущее. М., 1994.
38. Заключительный Акт совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (Хельсинки, 1 августа 1975 г.) ОБСЕ от Хельсинки до Будапешта. М., 1996.
39. Парижская Хартия для новой Европы. Париж, 1990.
40. Договор об обычных вооруженных силах в Европе 1990 г.
41. Концепция коллективной безопасности государств-участников Договора о коллективной безопасности 1995. Действующее международное право. М., 1996.
42. Стратегическая концепция НАТО 1999 г.
43. Внешняя политика и безопасности современной России (1991-1998). Хрестоматия в двух томах. М., 1999.
44. Военная доктрина Российской Федерации. «Независимая газета» 22 апреля 2000 г.
45. Трансформация российских региональных элит в сравнительной перспективе. Под редакцией А.Ю.Мельвиля. М., 1999.
46. Фролов А.В. Взгляды и концепции региональной безопасности в СССР и России. М., 1994.
47. Журкин В.В. Европейский Союз; внешняя политика безопасности. Доклады Института Европы.- №47. М., 1998.

48. Казанцев Б. Новая стратегия НАТО вызывает серьезную озабоченность. *Международная жизнь*. - №2., 1999.
49. Шелепин М. Равная безопасность для стран ОБСЕ. *Международная жизнь*. - №2., 2000.
50. Крах и Европейский Союз. Ведение политического объединения. М., 1998.
51. Кременюк В.А. О вероятности нового Европейского конфликта. *Космополис Альманах*. - М., 1999.
52. Примаков Е. Годы в большой политике. - М., 1999.
53. Торкунов А. Международные отношения после Косовского кризиса. *Международная жизнь*. - №12., 1999.
54. Экономические и социальные процессы в странах Европы. Под редакцией Д.А.Шенаева. Доклады Института Европы. - № 56, 1999.
55. Арабские страны Западной Азии и Северной Африки. Сб. статей. - М., 2001.
56. Ближний Восток и современность. М., 2002.
57. Исламизм и экстремизм на Ближнем Востоке. М., 2001.
58. Новейшая история арабских стран. 2003.
59. Новейшая история арабских стран. М., 2003.
60. Коровиков А.В. Исламский терроризм в арабских странах. М., 1990.
61. Смирнов А. Арабо-израильские войны. М., 1983.
62. Ближний Восток: проблемы региональной безопасности. Сборник статей. М., 2000.
63. Афганистан. Справочник. М., 2000.
64. Давыдов А.А. Афганистан: войны могло не быть. М., 1985.
65. Снесарев А.Е. Афганистан М., 2002.

66. Коргун В. Афганистан// Ислам и национальный вопрос. М., 2003.
67. Агаев С.Л. Иран в прошлом и настоящем. М., 1981.
68. Иран: ислам и власть. М., 2001.
69. Ирано-Иракская война 1980-1988 гг. 2001.
70. Иран: очерки новейшей истории. М., 1996.
71. Иранская революция 1978-1979 гг. М., 1989.
72. Данилов В.И. Турция 80-х: от военного режима до ограниченной демократии. М., 1992.
73. Миллер А.Ф. Турция // Актуальные проблемы новой и новейшей истории. М., 1983.
74. Турецкая республика. М., 2000.
75. Турция между Европой и Азией. М., 2001.
76. Бабкин С.Э., Миронова Е. Алжир: три года на грани гражданской войны.
77. Еремеев Д.Е. Ислам: образ жизни и стиль мышления. М., 1990.
78. История Алжира в новое и новейшее время. М., 1992.
79. Ланда Р.Г. История Алжира XX в. М., 1990.
80. Баглиев М. Египет. Уроки борьбы с экстремистским исламизмом. М., 2002.
81. Борисов А.Б. Роль ислама во внутренней и внешней политике Египта. М., 1991.
82. Кошелев В.С. Египет: уроки истории (1979-1981 гг.) М., 1985.
83. Анатолюев Б. Каддафии: государство и общество сегодня. М., 2001.
84. Егорин А.З. История Ливии XX в. М., 1999.
85. Кукушкин В. Наш партнер- Ливия. М., 2002.
86. Зеленин Д. Сирия. Власть по наследству. М., 2000.
87. История арабских государств. М., 1988.
88. Новейшая история стран Азии и Африки. XX век. М., 2001.

89. Политическая история государств Азии и Северной Африки. М., 1996.
90. Ирано-Иракская война 1980-1988 гг. М., 2000.
91. История Ирака. М., 2000.
92. Республика Ирак в системе международных отношений. М., 2001.
93. Федченко А.Ф. Ирак в борьбе за независимость. М., 1970.
94. Васильев А.М. История Саудовской Аравии. М., 1988.
95. Прошин Н.И. Саудовская Аравия. М., 1964
96. Яковлев А. Модернизация по-саудовски /Азия и Африка сегодня. М., 2003.
97. Бажанов Е.П. Актуальные проблемы международных отношений. М., 2001.
98. История международных отношений. М., 2005.
99. Савичева Е.М. Региональные аспекты современных международных отношений (Ближний и Средний Восток). М., 2003.
100. Ближний Восток. Политико-экономический справочник. М., 1996.
101. Ближний Восток: проблемы региональной безопасности (Сборник статей). М., 2000.

102. Современные международные отношения// Под ред. А.В.Торкунова. М., 2000.
103. Проблемы европейского регионализма// Под ред. Н.А.Ковальского. М., 1999.
104. Рубинский Ю.И. Европейская цивилизация между двумя тысячелетиями// Доклады Института Европы. М., 1999.